

თენგიზ ირემაძე

კოსტკუმისტური ფილოსოფია

დიდი იდეების კრიზისისა და
მსხვრევის ურთიერთმკვეთი კონტექსტები

Tengiz Iremadze

POST-HUMANISTIC PHILOSOPHY

Mutually Intersecting Contexts of the Crisis
and Destruction of the Great Ideas

თბილისი 2023 Tbilisi

ახალი საქართველოს უნივერსიტეტი
კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის
სამეცნიერო-კვლევითი არქივი

**NEW GEORGIAN UNIVERSITY
Archive of Caucasian Philosophy and Theology**

რედაქტორი: პროფესორი, დოქტორი მიხეილ გოგატიშვილი

Editor: Prof. Dr. Mikheil Gogatishvili

რევიუზენტი: პროფესორი, დოქტორი უდო რაინჰოლდ იეკი

Reviewer: Prof. Dr. Udo Reinhold Jeck

დაკაბადონება და ყდის დიზაინი: გიორგი ბაგრატიონი

Cover design and Book layout: Giorgi Bagrationi

წიგნის გარეკანზე გამოყენებულია უონ მიროს კომპოზიცია
„წითელი მზე“ (1972 წ.)

პირველი გამოცემა, 2023

First Edition, 2023

© კავკასიური ფილოსოფიისა და თეოლოგიის
სამეცნიერო-კვლევითი არქივი, 2023

© Archive of Caucasian Philosophy and Theology, 2023

დაიბეჭდა შპს „ფავორიტი სტილში“, 2023

ISBN 978-9941-8-5884-0

სარჩევი

წინათქმა	7
შესავალი	11
პოსტკუმანისტური ლოგიკის მონახაზი	13
მატერიალისტური ისტორიოგრაფიის თეოლოგიური ასპექტები	28
თავისუფლების იდეის მსხვრევა	45
ჰუმანიზმის იდეის კრიზისი	60
პოსტკუმანისტური მდგომარეობის ნიშნები	78
ფილოსოფიური ურბანისტიკა	99
ცხოვრების ხელოვნების ფილოსოფია	116
ევროპული პასუხისმგებლობა	126
პოსტკუმანისტური ეთიკის მონახაზი	133
ბოლოთქმა	145
ბიბლიოგრაფია	147

რეზიუმე	163
სახელთა საძიებელი	166
საგანთა საძიებელი	174
ავტორის შესახებ	179

CONTENTS

Foreword	7
Introduction	11
An Outline of Post-humanistic Logic	13
Theological Aspects of a Materialistic Historiography	28
The Destruction of the Idea of Freedom	45
The Crisis of the Idea of Humanism	60
Characteristics of the Post-humanistic Condition	78
Philosophical Urbanism	99
The Philosophy of the Art of Living	116
European Responsibility	126
An Outline of Post-humanistic Ethics	133
Afterword	145
Bibliography	147
Resume	163

Name Index	.....	166
Subject Index	.....	174
About the Author	.....	181

ნიგნი

ეს წიგნი პოსტჰუმანისტური ეპოქისა და აზ-როვნების გაგების მცდელობაა. სწორედ ამიტომ, მასში მოხმობილი, განვრცობილი და შეფასებულია კონცეპტები იმ უცხოელი და ქართველი მოაზროვნეებისა, რომლებიც ამ ეპოქისა და აზ-როვნების არსს ნათლად გადმოგვცემენ: ფრიდრიხ ნიცშე – მარტინ ჰაიდეგერი – ვალტერ ბენიამინი – ერნსტ ბლოხი – კონსტანტინე კაპანელი – პეტერ სლოტარდაიკი – მერაბ მამარდაშვილი და სხვ. ამ მოაზროვნეთაგან ჰუმანიზმისა და ჰუმანისტური აზროვნების კრიზისისა და თავისებურებათა წარმოსაჩენად განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მარტინ ჰაიდეგერის განაზრებანი, ხოლო პოსტჰუმანისტური აზროვნების სპეციფიკისა და ნიშან-თვისებების დასახასიათებლად კი პეტერ სლოტარდაიკის ნაშრომები. ამ ორი მოაზროვნის ხედვა ჰუმანისტური და პოსტჰუმანისტური კულტურის თაობაზე არსებითად საზრდოობს ფრიდრიხ ნიცშეს ნააზრევითა და შემოქმედებით. ამიტომ, ნიცშეს შეხედულებათა ანალიზი ერთგვარ წითელ ზოლად გასდევს მთელ წიგნს და, დიდწილად, მის თეორიულ ბაზისასაც კი წარმოადგენს. შეიძლება ისიც ითქვას, რომ ფრიდრიხ ნიცშე პოსტჰუმანისტური აზროვნებისა და კულტურის ყველაზე მნიშვნელოვანი და საყურადღებო წარმომადგენელია.

აქედან გამომდინარე, წიგნში საორიენტაციო

და გზამკვლევ საშუალებად გამოყენებულია ურ-თიერთმკვეთი კონტექსტები, რომლებიც შესაძლებლობას გვაძლევს, რომ უფრო უკეთ გავიგოთ პოსტჰუმანისტური აზროვნების, ფილოსოფიის, ეპოქის არსი. წარმმართველი პრინციპი აქაც (ისე-ვე, როგორც ჩემს წინა წიგნებში) არის ისტორიულ-სისტემური ანალიზისა და კვლევის მეთოდი, რომელიც გულისხმობს განსახილველ საკითხთა და პრობლემათა კონტექსტურ ანალიზს. ამ მიზნით ქრონოლოგის ნაცვლად წინა პლანზე წამოწეულია ურთიერთმკვეთი კონტექსტების ცნება და მათი თემატური დახსასიათების გზით თავად განსახილველი პრობლემის არსი და სპეციფიკაა ნაჩვენები.

ქვემოთ წარმოდგენილი კვლევების ერთი ნაწილი რამდენიმე წლის წინ შესრულდა და განსხვავებული ფორმატით გამოიცა სხვადასხვა სამეცნიერო უურნალსა თუ კრებულში (წიგნის ბოლოს იხილეთ „ბიბლიოგრაფია“). წიგნის მთავარი ნაწილები და თავები კი პირველად ქვეყნდება და რამდენიმეწლიანი ფილოსოფიური დაკვირვებისა და ანალიზის შედეგს წარმოადგენს ჰუმანისტური და პოსტჰუმანისტური ეპოქის, აზროვნების სპეციფიკაზე. ეს წიგნი ერთგვარი გაგრძელებაა იმ კვლევებისა, რომლებიც მოცემულია ჩემს აღრინდელ მონოგრაფიაში „ფილოსოფია ეპოქათა და კულტურათა გზაგასაყარზე. ინტერკულტურული და ინტერდისციპლინური კვლევები“ (თბილისი, 2013 წ.). უფრო მეტიც, ეს უკანასკნელი წარმოადგენს ერთგვარ საფუძველს წინამდებარე წიგნისა; მასში

ხაზგასმულია ფილოსოფიის ახალი კონცეპტების საჭიროება ძველი იდეებისა და იდეალების კრიზისის ფონზე, წამოწყებულია ზოგიერთი ძველი ფილოსოფიური იდეისა და ცნების რეაბილიტაცია ახალ კონტექსტში, ასევე, მოცემულია მეთოდოლოგიური ინსტრუმენტები თანამედროვე ფილოსოფიის გაგებისთვის.

ნინამდებარე წიგნში საგანგებოდ არ არის განხილული ტექნოლოგიური პოსტჰუმანიზმი, რომელიც ხელოვნური ინტელექტის იდეასთან არის დაკავშირებული და ადამიანური ყოფიერების, ბიოლოგიური სხეულის გადალახვას გულისხმობს. მიუხედავად იმისა, რომ ტექნოლოგიური პოსტჰუმანიზმიც ადამიანის ჰუმანისტური იდეის/ხატის გარკვეულ უარყოფასა და გადალახვას ცდილობს, მისი განხილვა წმინდად ფილოსოფიური პოსტჰუმანიზმის კონტექსტში ჯერჯერობით ნაადრევად გვესახება, რადგან ეს მიმართულება ეპოქის მნიშვნელოვან ეთიკურ-პოლიტიკურ და ფილოსოფიურ საკითხებს ნაკლებ ყურადღებას აქცევს. გარდა ამისა, მის მიერ ფილოსოფიურად დამაჯერებლად არ არის დასაბუთებული სულისა და სხეულის რადიკალური გამიჯვნის თეზისიც.

ვფიქრობ, რომ ეს წიგნი მეტ-ნაკლებად ნათელს მოჰყენს ჰუმანიზმის კრიზისისა და პოსტჰუმანისტური მდგომარეობის ნიშნებსა და თავისებურებებს. მასში ნაჩვენები მსოფლმხედველობრივი და ლირებულებითი დეკადანსის ანალიზი კი იქეთვენ გვიბიძგებს, რომ აზროვნების ახალი დასაწყისისა და პრინციპების თაობაზე ვიფიქროთ,

რომლებიც უმჭიდროეს კავშირში უნდა იქნენ გან-
ხილული ტრადიციული აზროვნების თაურპრინ-
ციპებთან. მართალია, ტრადიციული აზროვნების
საწყისთაგან ზოგიერთი რადიკალური გადახედვის
საგნადაც კი შეიძლება იქცეს, თუმცა, ზოგიერთი
მათგანი კვლავაც ახალი დასაწყისის ხელშემწყო-
ბად შეიძლება მოგვევლინოს. მთავარია, რომ ეს
პრინციპები ეპოქალური და ურთიერთმკვეთი კონ-
ტექსტის გათვალისწინებით იქნენ ნარმოდგენილი
და გამოყენებული.

ამდენად, ეს წიგნი ერთგვარი კრიტიკული შე-
ჯამებაცაა ტრადიციული აზროვნების იმ გზებისა,
რომლებიც ჩვენს ინტელექტუალ წინაპართაგან
განვლილია, მაგრამ დღესაც არცთუ ზუსტად არის
გაგებული და შეფასებული. აქედან გამომდინარე,
უპრიანია ამ გზათა კიდევ ერთხელ გავლა, მათი
სათანადოდ გააზრება, შეფასება და, საჭიროები-
სამებრ, გადააზრებაც კი. ეს, თავის მხრივ, შესაძ-
ლებლობას მოგვცემს, რომ ტრადიციული აზროვ-
ნების კრიტიკის კვალდაკვალ გამოვკვეთოთ აზ-
როვნების ახალი/ახლებური საწყისები, რომლებიც
მომავლის აზროვნების ერთგვარ შესავლადაც კი
შეიძლება გამოგვადგეს.

თენციზ ირემაძე
ქ. თბილისი, ფერისცვალება,
19 აგვისტო, 2023 წელი